

I JESU NAMN!

HISTORISK och OECONOMISK

BESKRIFNING

ÖFVER

SIO-STADEN

NYSTAD,

MED

WEDERBÖRANDES TILSTÅND

UNDER

OECONOMIÆ PROFESSORENS och KONGL. SV.

WETTENSK. ACAD. LEDAMOTS,

HERR PEHR KALMS
INSEENDE,

FÖR MAGISTER NAMNETS och HEDERENS

TILBÖRLIGA ERHÅLLANDE, TIL ALMÄN

GRANSKNING FRAMGIFVEN, I ÅBO A-

CADEMIES STÖRRE LÄRO SAL,

Den 14. Decembr. 1753.

AF

EPHRAIM HOECKERT,

NORR-FINNE.

Åbo, Tryckt hos Directeuren och Kongl. Boktr. i Stor-För-
stendämet Finland, JACOB MERCKELL.

KONGL. MAJ:TS

Tro-Man och Lands-Höfdinge öfver Åbo och Biörne-
borgs Länner med Åland.

Högwälbörne HERREN,

**H_{ERR} JEAN GEORG
LILLIENBERG,**

Nådige HERRE,

DEt synnerliga nijt, hwarmed Högwälbörne Herr Lands-
höfdingen på det högsta låtit sig omhiertat wara detta Höf-
dingedömes, och des hushållnings, uphielpande ; den befordran
nyttiga konster och wettenskaper genom Eder, nådige Herre, få
fågnas sig af; samt den ömhet, hwarmed Högwälbörne Herr
Landshöfdingen alltid behagat omfatta Nyttad i synnerhet, kan
ei med orden uttryckas. Men Högwälbörne Herr Landshöfding-
ens höga ynnest har ei allenast sträckt sig öfwer min födelse
Stad i gemen, utan ock öfwer mig i synnerhet, som härtills
er haft den nåden, at wara af Högwälbörne Herr Lands-
höfdingen känder, då Högwälbörne Herr Landshöfdingen
behagade genom ögna detta närwarande magra arbete, in-
nan det gafs til trycket. En nåd, som jag ei understärt mig
at önska, än mindre begära. Undra då ei, Nådige Her-
re, om jag i diupaste ödmuckhet wågat, at upoffra Eder
detta ringa Pappers kram, i fäker förtröstan, at Högwälbörne
Herr Landshöfdingen det med vanlig nåd anser, och
som et teken af min wördnadsfulla erkänsla uptager; samt
låter mig än framdeles i Eder Nådes höga ynnest wara inne-
sluten; hwarom jag i lika ödmuckhet anhåller. Den Högste All-
makten uppehålle Högwälbörne Herr Lands-höfdingen i lång-
liga tider til Eder Höga Families glädie, detta Länets upkomst
och fågnad, samt wettenskapernas upmuntring och befordran
Framuuardar til grafwen

Högwälbörne Herr Lands-Höfdingens

Allerödmuckaste tienare,
EPHRAIM HOECKERT.

KONGL. MAJ:TS

Tro Man och Cancellie Råd, samt Riddare af Kongl.
Nordstjerne Orden

Högwälborne HERREN,

**HERR ANDERS ANTON
VON STIERNMAN,**

Nådige HERRE,

DEn höga ynnest, Högwälborne Herr Cancellie Rådet och Riddaren oförtient behagadt mig bewisa, kan ei af mig, som sig borde, utföras, än mindre på något sätt wedergållas. Om jag jämför detta arbete med den höga gunst, jag haft lyckan at niuta, så finner jag at det på intet sätt kan swara deremot. Närwarande Academiska prof är ei heller alt mit eget; ty til en stor del, i synnerhet hwad det Historiska angår, har Högwälborne Herr Cancellie Rådet och Riddaren, höggünstigt bidragit. I förtrostan altså på Högwälborne Herr Cancellie Rådets och Riddarens höga gunst och bewägenhet, wägar jag, i brist på bättre, framgifwa närwarande enfalliga rader. Den höga gunst, hwar med Högwälborne Herr Cancellie Rådet och Riddaren flera andra med mig, behagat för detta anse, försäkrar mig der om, att denna min wälmening med wanlig gunst blifwer uptagen. Framherdar til mit stoft

Högwälborne Herr Cancellie Rådets och Riddarens

Allerödmjukaste tienare,
EPHRAIM HOECKERT,

BORGMÅSTARE och RÅD
i NYSTAD,

Så ock

The TOLF Stadfens ÄLDSTE,
Tillika med the öfriga af thet Hedervärde
BORGERSKAPET,

WArder detta Academiska arbete upof-
frat, med trogen önskan af allsköns
fallhet

Af

Den Högtråde MAGISTRATENS

Samt

Det Hedervärda BORGERSKAPETS

Edmiuke och hörfamme tienare,
EPHRAIM HOECKERT.

§. 1.

I Forna tider, hafwa våra Förfäder budit til, at genom Brynior och härnader, uphielpa och på säker grund bygga sin och sine efterkommandes, så wäl almännen som enskilda wälfärd; hwarföre de ock den tiden, litet eller alsintet tänckte på någon Hushällning. Men huru owist et sådant medel war, har de följande tidens obehageliga erfarenhet noglamt intygat. Våra Grannars lysande exempel började småningom öppna våra ögon, och gifwa oss anledning at wara omtenkta på bättre utvägar, til en beständig fällhets winnande. Wi funno at en god Landskötsel, Bärgräsk, Manufacturer, Handel och Sjöfart äro ostridige medel dertil. Wi hafwa alltså litet i sänder want oss wid desse högstnyttiga Näringsfång, och förkastadt eld och krut, såsom til vår hushållnings uphielpande allena, mycket osäkra. Men så wist som det är, at en förnuftig Hushållning befordrar et Land och Rikes wäl; så afgjordt är ock det, at inga nyttiga förslager til des uphielpande kunna författas, så länge man är okunnig om en Orts belägenhet, naturliga förmåner, inbyggarens näringsfätt, wilckor m. m. Sådant hafwa store, wittre, och om Fädernes landets hushållnings och wälfärds befrämjande sorgfällige Män, för detta påtenckt, och dermed redan så mycket utrettadt, at Kongl. Cancellie Collegium genom bref til Upsala Consistorium af den 9. Sept. 1731., anbefalt wederbörande, at förmå de af den Studerande ungdomen, som wore

finnade gifwå ut något Academiskt prof, at hälft beskriwå någon Ort af sin Fädernes bygd. Och på det samma ändamål måtte forderfammare winnas, har Högw. Herr Biskopen och det Högw. Dom-Capitlet i Åbo, under den 21. Octobr. 1752. låtit afgå et Tryckt Circulairt Bref, hwaruti ibland annat begiäres af samtelige Pastores en noga och utförlig Beskrifning öfwer alla församlingar i Stiftet.

Jag har fördenskul, dels at på något sätt tiena mitt Fädernesland, dels at wörda så stora Mäns högstgagneliga Befalning, dels ock, at afbördä den skyldighet, som min Födelse Stad mig pålägger, utwalt detta, fram för många andra ämnen. Men som här saknas mögnare Snille, och smakelig Skrifart; ty är den Gunstige Läfarens milda omdöme det samma, som jag härutinnan tryggar mig wid.

§. 2.

INnan jag skrider närmare til mit ändamål, är nödigt at jag förut i korthet ordar något om Tilfallet til denna Stads anläggande. De omkring denna Stad liggande Sochnar hafwa af ålder ägt Seglations frihet, icke allenast til in-utan ock utrikes orter. Desse hade hwar lördag en stor sammankomst och bytes plats wid Männäis By i Nykyrcka Sochn. Sedan Glorw. i åminnelse Konung GUSTAF ADOLPH (som i egen hög Person war här Åhr 1616.) besedt denna stora Weko Marcknad, samt huru mycket landskiöp på sådant sätt blef drifwit; beslöt Högstbemälte Konung, at wid samma Männäis By en Stad skulle anläggas, och Seglations Friheten til Utrikes orter, at förekomma vidare Landthandel, de nästgränsande Soknar betagas, samt endast bemelte Stad til des bättre upkomst förunnas (a). Så snast detta Konungens upsat blef kunnigt, anhöllo då warande Kyrckherden i Nykyrcka *Nicolaus Erici* och en wid namn

(a) Jämför Kong GUSTAV ADOLPHS Patent, dateradt Åbo Slott den 17. Maji 1616.

Isaaci Nicolai de Harikala, som sedermera war den första Borgmästare i Nystad, i underdånighet hos Hans Maj:t, det denne Stad måtte upbyggas wid Mäyhöla By i samma Sochn; aldenstund derstedes, ibland flera förmåner, wore en god Hamn, och bättre utläpp til hafwet, då deremot ifrån Männäis wore en god mihl til Saltfjön, och således för handlanden mera beswärligt. Denna deras underdånigste anhälan wänt Hans Maj:ts nådigsta samtycke; i ty Hans Kongl. Maj:t åhret derpå, eller den 19. April 1617. nådigst lämnade de deromkringboende Bönder Privilegium, at wid den föreslagne Mäyhöla By, en Stad upbygga, som sedan skul-le kallas NYSTAD. (b)

§. 3.

Nystad ligger altså i Åbo Låhn, Wehmo Härad och Nykyrcko Sokn, 7. $\frac{1}{2}$ Mil N. W. ifrån Åbo, 5. $\frac{1}{2}$ mihl i Söder ifrån Raumo, och således belägen ungefär under 60. gr. 50. m. Pol-högd. Staden har sitt namn utan twifwel deraf, at han ligger i Nykyrcko Sokn, men hwaraf Nykyrcka har sitt namn är mig obekant. Somliga säga deraf

(b) Härom kan läsas, en Latinsk Oration om Nystad, hållen af den första Kyrkoherdens son, wid namn Gabriel Lepus, i Åbo Academie år 1663 den 29. Nov. Efter jag kommit at nämna Privilegierna, vill jag här korteligen införa innehålltet af de samma. De bestå af 7 puncter, nemligen 1:o är denna Stad tillåtit, at i alla måtto niuta och bruka Sveriges Stads Lag och Rätt så fritt och obehindradt, som andra Städer dem niuta. Dem förüntes och et Insegl, hvari de föra 2 Giäddor med upvända hufvud och neder vända stiettar. 2: do Fingo de frihet at niuta samma vilkor som andra Stötsäder i Sverige år 1614 på Örebro, och de Finska Städer år 1616 på Helsingfors Riks-dagar, undfådt. såsom 3:o De skulle få bruka de stt-marcknader, som Borgerskapet i Åbo, Raumo, och Björneborg wore be-brefvade uppå i Österbottn; samt andra Torgdagar, som bemänte Borgerskap i Finland bruka. Den Torgdagen, som hölts i Männäis, blef ock flyttad til Nystad. 3: tio Bleswo de 3. byars Mäyhöla, Ruokolax och Pietola ägor, i torru och wätu &c. Nystad underlagde. Staden fick och frihet at icke allenast sika på allmänna fiskwatu, utan ock nyttja de holmar, som hela soknen tilkomma. 4: to Fingo de lof at med sine egne skepp och waror,

deraf, at hon skal wara en af de i Finland först bygda Kyrckor, och at inwånarena då sagt och pekat på henne, när de blifwit den warfe: *se en Nykyrcka*; men man lämnar detta där hän. Denna Stad har i förstone warit oordentligare bebyggd, men sedermera är den af Gref GUSTAV GUSTAVSON, år 1649, regulerad och förlängd; så at Staden nu är delt i 28. likjamna Quarter, som til största delen äro fulkomligen bebyggda, samt försedd med 2. långa i Ö. och W. löpande, och 10. Twär-gator, alla snör-räta, lika breda å 29. $\frac{1}{4}$ aln, och mäst Stenlagde; I denna höft har en och annan börjat, på sin gata, plantera wackra och pry-dande trån, hwarmed en och hwar gårds ägande är sinnad, at efter hand fortfara. Igenom denna författning är längden af Staden i Ö. och W. 1621. och bredden i Norr och Söder 570. alnar. Denna regulering kunde eiske, utan inwånarens känbara kånstnad, emedan de, efter den af Grefwen gifna Grundritningen, borde flytta sina Hus och Gårdar; hwar-före de ock på Riksdagen år 1654. sig häröfwer beswärade, sökandes derföre ersättning. Men denna deras anförkning blef dem afslagen af Konung CARL GUSTAV, genom Resolution af den 31. Julii samma år.

Ifrån första anläggningen, hafwa denna Stads Inbyggare betient sig af Nykyrcka Kyrcka och Prästerskap til år 1622., då deingo sin egen Lärare,

Stads-

segla ick alenast til in-utan ock utrikes orter, såsom: til Tyskland och de Städer i Lifland, som då til Sveriges Kröna hörde; men ei til dem som lyda under Polniska Kronan. 5:0 Blef Präster, Fougter och bönder, wid förlust både af Skiepp och waror, förbudit at segla utomlands, emedan så-dant skulle lända denna Stad til meha. 6:0 Föruntas Staden frihet för alla utskylder i de nästföljande 10. år ifrån Datum til Datum eller ifrån den 19. April 1617. til den 19. April 1627. Des utomingo de åter år 1627. den 15. Februarii et öpit Kunga bref, at niuta 3. års frihet för all Borgerlig tunga. 7:0 Anbefalles vederbörande upbygga Staden med skickeliga gator och vackra hus &c. Bårgmästare och Råd befaller äfven at intaga i Staden skickelige Hantwäickare och Ambets Mån, som dermed sin löda öfka kunna, samt med all äit och åhoga se på Stadens gaga

STADS KYRCKAN är belägen i wästra ändan af Staden, började byggas af Sten med fyllmur år 1623. den 12. Junii, och fullbordades arbetet år 1629. (c) Men sedan desse wäggar börjat renna rätt illa alla redan år 1691, har Församlingen wäl straxt warit bekymrad om deras omlagning, men för tidernas swärighet kunde sådant ei wärckställas förr än åren 1706, 1708, 1713, 1728, då desse wäggar nederrefwos, och ånyo upmurades af fast grå sten. (d) Wästra gafswäggen med en del af norra sidwäggen är ännu orörd, och ofwanpå med stäckar upförd til lika högd med de andra wäggarna. År 1715. då Ryska arméen låg här, blef så när halfwa Kyrckan afplanckad til Magazin, och upfyld med miöl-mattor, in emot taaktroffningen, hwarigenom wästra brädgafswelen utbognat, som åter efter fredsslutet å nyo brädfogs. År 1731. blef Kyrckan hwälfd med bräder, och försedd med en Lächtare twärs öfwer stora gången wid wästra gafswelen. Förut war här allenast et platt brädtak. Predikstolen är af eek, wäl uchuggen, med bilder och swarta listor infatte. Altartaflan, målad på lerst rätt propert, föreställer CHRISTI nattward. Här finnas murade grafwar 13. til antalet, alla med wackra grafstenar försedde, utom en enda, hwilken är öfwertäkt med planckor. Inscriptionerna äro ei af synnerlig märckwärdighet. Kyrckans längd är i Öster och W. 103. fot, Bredden ifrån Norr och til Söder 60. fot, alt innom muren. Högden ifrån högsta hwa lf-

A 2

wet

och bästa besittande sig om all god skick och ordning, samt ingalunda tillstånd något löst släkt, som intet bevis hafva huru de sig förhållit, &c. &c. För öfrigit befallas och biudes samtel. vederbörande at de handhålla ofta bemelte Nystads Inbyggare med desse af Kongl. Maj:ts nådigt föruntte Privilegier, icke gifrandes dem häremot hinder eller intrång i något mårto, med Kongl. Maj:ts hämd och vrede; utan heller skänja och förfordra dem til det bästa. Actum Stockholm den 19 April år 1617.

Utförligare kan om dessa Privilegier läsas i sielfva Fundations Brefvec.

(c) Se härom Lepi Oration.

(d) Bese Kyreko Räckningarne.

wet 28. $\frac{1}{4}$ fot. År 1752. upmurades här en ny Sacrifflia af gråsten, å öst-norra hörnet utom Kyrckan. Widden innom muren är 12. alnar i quadrat. Högden ifrån gålfwet til mellantaket är 5. $\frac{3}{4}$ alnar eller 11. $\frac{1}{2}$ fot. Här äro Benckar bygde för Skriftsalcket och en Catheder för Prästen som skrifftar. Theslikes är denna Sacrifflia försedd med 2:ne dörrar, igenom den ena kan man komma in i Kyrckan, och igenom den andra ut på gatan. Gudstienstlen underhålls af en Kyrckoherde och en Capellan (e) Stenwallen omkring Kyrckogården blef under förra Ryska öfwerwäldet så förstörd, at deromkring woro allenast lösa stenar upradade, til år 1746, då den af sielfwa grundwalen blef å nyo upmurad. Kläckstapelen står på norra sidan bredewid Kyrckan på et bärg; Upbyggd år 1691.; men spånslagen öfwer alt 1709. (f) Här uppe äga 3. Klockor, och et uhrwerck af Jern, sina rum.

Stadsens Rådstugu, blef å nyo uptrrad år 1730. på wästra ändan af torget; Sedan den förra af Ryssarne blifwit i grund förstörd. Den består af två wåningar. I den öfre äro en Sal, et Archivum en upbörds Kammar samt förstufwan. I den nedre är: på ena sidan af farstugan et material hus, på den andra Corps de guardiet och en kammar. Längden är 40: $\frac{1}{2}$ fot, Bredden 8. $\frac{1}{2}$ fot, högden til taakfoten 20. fot, Hela denna byggnad är täckt med Italienskt tak, som har et litet Torn på Södra ändan. Här förwaras Stadsens Fahna, af blått och gult taft. På denna

Fahna

(e) Kyrckoherdar hafwa varit i Nyttad följande: 1:o JOSEPH GEORGI LEPUS. Tammelenfis. 2:o ELIAS NICOLAI. 3:o HENRIC EICKMAN, 4:o JOHANNES JOSEPHI LEPUS. Hans Barn hafwa bydt om namnet och kallat sig Iagus. 5. JACOB EICKMAN. 6:o SAMUEL HORNÆUS, sedermera Probst och Kyrckoherde i Euraäminne. 7:o SALOMON TUMULIN. Den nuvarande och 8. i ordningen är min K. Fader JOHAN HOECKERT; Benådad med Kongl Majts Fulmacht den 10. April 1748. Hvad Capellanerna angår, så räknas wäl ibland dem först JOHAN JOSEPHI LEPUS; men det berättas; at han allenast war Kyrckoh. H. EICKMANS Hjelpe-Präst och at Staden årligen contribuerat til Hans lön 150. Dal. K. mt

Fahna, samt det i Silfwer utstuckna Sigillet, står det af Konung GUSTAF ADOLPH nådigst förunta Wapn och infegel, som äro: 2. Gäddor med upwända hufwud och nederwända stertar, uti en Kranz. Anledning til detta Wapn, lærer wara tagit af sielfwa Orten ther Staden ligger, som fordom och äfwen på gamla Landt-Chartor blif-

wit kalladt Calais. Ty Fisk heter *Cala* på finska språket.

MAGISTRATEN har i början warit tahlrikare än nu för tiden. Man finner af de alraäldsta Protocoller, at här 1617, och de följande åren warit 2. Borgmästare 6. a 8. ja understundom flera Rådmän. 1. Cämnaire, och 1. Stads Skrifwारे. Ifrån 1686. års Riksdag har Staten sålunda warit indragen, at här är allenast en Borgmästare, 4. Rådmän; af dessa äro hwardera sitt år Präses i Accis Rätten. 1. Notarius; denna Notarii lylla hafwa Borgmästarena merendels förrättadt. Under Magistratens betiening äro: 1. Casseur, 1. Fiscal och 2. Stadstienare. (g)

SCHOLAN är belägen et litet flycke ifrån Rådhuset i N. O. Härwid är äfwen en fulkomlig gård för Pädagogen, af Staden

Den 1. ordinar. Sacellanus har altå warit: JACOB EICKMAN. Han var den första, som 1678. den 26. Febr. accorderade med Staden om årlig lön för en Sacellanus, å 900. Dal men begaf sig til 300. Dal. Rmt, hwarwid det altedan förblifvit. 2. SALOMON TUMULIN. 3:0 GABRIEL SALONIUS, upfåde smbeter in uisitatione Episcopali år 1731. emedan han oftast var så hårdt rörd til sina sinnen, at han ei til nagon del kunde fördrätta sitt Prästerliga embete. I hans ställe förordnades den 1. Måsi samma år: 4:0 JOHAN HOLCKERT. Desse alle, förutan den nysindade Salonijs, hafwa sedermera blifvit kyrckoherdar i Nystad. Den nu warande och 5:te Sacellanus i ordningen är; SAMUEL MELLENIUS befulmächtigad den 5. Octobr. 1748

(f) Besö kyrckans råckenkaper.

(g) Borgmästare i Nystad hafwa varit följande: ISAAC NIELSON.

den upbygd, hwilken dock nu redan jemte Scholan, är mycket bosällig. Här underwises et wackert antal af ungdom, mäst i sin Christendom samt skrifwande och räcknande; några få hafwa underfundom här läst något litet i Latinen, som sedan begifwit sig til Åbo eller Björneborgs Scholar, at der vidare förkofra sig. (h) Omring Staden är ännu intet Staqvett uprest, sedan det förra, för många år tillbaka, förfallit. Enligit särskilta Kongl. Refol. äro Inwånarena i denna Stad befriade ifrån all Staqvett-byggnad; såwida de ei äga någon del i accisen. Och således tilkommer endast Tull Societeten om sådant besörja. Här äro 2. Tullar, Östra eller Landtull-Cammaren, som är belägen i Ö. ändan af Staden, och Siö-Bomen.

Hwad Borgarens enkylda huus angår, så finnas i denna Stad nu förtiden 180. bebyggda Gårdar, förutan åtskilliga tomter, som Magistraten til wissa Inwånares bebyggande lämnadt. Husen äro alla af trä, tämmeligen wäl bygde, samt öfweralt rödfärgade. De som i sednare tider bygt något å nyo, hafwa merendels besittat sig om en wacker byggnad, på det Staden måtte få alt bättre skick och anseende.

S. 4.

BENGT ARVIDSON. Desse hafva på en gång förwaltadt Borgmästare ämbetet. 3. SVEN MATSON. 4. MÅRTEN MICHELSON. 5. BENGT ARVIDSON och 6. CLEMENS LAISK, samt 7. JOACHIM TIMME hafva alla 3. tillika varit Borgmästare, af hvilka den sistnämde kallas i gamla Rådhusu Protoc. öfwer Borgmästare 8. ANDERS SIGFRIDSON. 9. JOSEPH JACOBSON. 10. CASPAR EICKMAN. 11. ZACHARIAS BOËLIUS. Desse alle hafva i sin listid kommit ifrån Borgmästare ämbetet; om de då blifwit allenast til en visst tid förordnade; ellet om de annors upslagt tienst, vet man icke. 12. HENRIC JUSLENIUS; Sedermera Håradshöfd, i Nöteborgs-Lån 13. JOSEPH FABERMAN. 14. WILHELM RANCKEN. 15. och nu warande är THURE HAGERT, som undfådt Kongl. Maj:ts Fullmacht den 5. Novembr 1752. och på det högsta låter sig om hiertat vara Stadens uphielpande och välfärd.

(h) Pedagogi hafva varit i Nyfäd, nemligen: 1. MARTINUS BARTHOLOMÆI 2. JOHANNES PETRI ULMSTADIUS. Han har varit Peda-

§. 4.

Denna Stad har efter des anläggning, åtskilliga gån-
gor, warit nog hårda öden underkastad. Jag will al-
lenast nämna några: 1685. den 14. Septembr. upkom
en häftig wåldeld i Östra ändan af Staden, som på en hast
upbrände 3. delar deraf ända til Torget. Då afbran äfwen
det kosteliga Glasbruket, som in wid Torget, på WASA-
BORGS Grefskaps Tomt, af Directeuren GUSTAV JOHAN JOUNG
war inrättadt. Efter detta Glaasbruk kan man ännu på
bemålte Tomt se en myckenhet af Glasbitar. 1691. den 16.
Martii, eller 5. $\frac{1}{2}$ år derefter, hemföcktes Staden andra gån-
gen med denna swåra gästen, som då itände Wästra ändan
af honom, och afbrende 3. Quarter. Doch blef Kyrckan
ofskadd. 1697. äro för then tå infallne swåra miswäxt 105.
Personer af Hunger döde; hwarigenom Staden af folck och
Borgerskap ansenligen förlorade. 1702. och 1710. blef det
bästa och friskaste manskap til Soldater tagne, Staden til ei
ringa aflaknad. 1710. Hafwa, för then tå grasserande Pesten,
77. Personer måst undergå dödlighetenes Lag, och ibland
them endel af the förmögna Inwånare, med hela sina
huushåld, hädanrychte. 1713. in Martio och Junio, hafwer
Borgerskapet, med sina drengar, i fult öfwer-och under-
gewär, ammunition och träfs, måst marchera emot fienden.
Förre gången kommo de ei längre, än til Håhå by i Ny-
kyrcko Socken, som ligger wid winterwägen när man refer

B

åt

gus i 51. år, och blifwit något för sin död hedrad med Rectoris Titel. 310
JOHANNES MATTHIE ENEQVIST. 4. JOHANNES CAROLI WIN-
TER, lefwer ännu, och roar sig då och då med sylsan på sitt 80. ålders och
54. åmbetes år. I hans ställe befordrades 1745. den 20. Martii Hans yng-
sta son, nemligen 5. GABRIEL WINTER. I Aboa literata pag. 94. ta-
las om en wid namn Moræus, som år 1674. skal varit Rector Neopolitanus.
Men at han intet varit i Nystad, finner man deraf, at Ulmstadius, som
tilträdte samma sylsa år 1641. alld först 1692. utan lärer härmed på an-
förda ställe första Nyköping.

är Åbo; men then sednare gången til Åbo Stad, derest de fingo contra ordres. Nu möter förra Ryska wäldet; under denna tid har Staden ock fädt kännas wid nog tryckande swårigheter. (1) De få hemmawarande Inwånare hafwa, förutan fkiutsfärder och många andra utgifter, med Bröd, Korn, Hafra m. m. måst betala til Ryska Cronan år 1714. i pengar 500. Rubel, men de följande åren til år 1721, då de aldeles derifrån befriades, förminskades denna stora utgift til 300. Rubel af Fursten *Galizin*, uppå Padagogi H. J. WINTERS anhållan och förböön. Stadens goda Hamn blef af Ryssarne med Skieps wrak och stora stenar upfyld, och aldeles förskämd; doch är hon åter, så wäl af the äldre sora sednare lämningar, med stor möda uprenad. Strandbodarne på ömsa sidor om hamnen, hwarwid Inwånarena brukade fäst sina Fartyg, enär the woro ledige, upbrende. År 1715. och de följande åren, då Fursten *Galizin* war här med en stor Galeer Escadre, och en armè om 8000. man, blefwo Stadens åkrar, genom Cassarmers och många Bakugnars samt wallars upkastande, med stora gropar och stenar upfylde och onyttige gjorde; Rijor, Lador och gärdesgårdar, upbrende. Sådant kunde icke, utan Inwånarens dryga kâstnad, åter i stånd lättas. En stor del af Inwånarena, som med sin lösa egendom 1713. om hösten, flychtat undan Fienden, hafwa, under sitt wistande, dels i Norr- och Süderköping, dels i Süderhamn, tagit ansenlig skada, och til en del blifwit brachte i yttersta fattigdom, då Ryssen år 1719. the orter och Sträder besökte och härjade. Utom det, hafwa Inwånarena innom 18. års tid, eller ifrån 1697. til och med 1715. måst igenom Siöskador dels ock igenom Fiende hand,

(1) Hvad Staden under förra Ryska tiden lidit, finner man vara upfördt uti en underförknings skrift, som år 1723. den 4. Junii, är på Högä vederbörandes befallning, i Nyttad föräträd och upfatt, af framledne Håradshöfdingen MAGNUS NORDSTEDT; hvaraf jag ätven mig, vid detta tillfälle betient,

hand, förloradt i Fahrtyg och laddningar anseeligen, och befans, efter giord undersöning, skadan fliga til 633000. Dal. Km:ts wärde. Efter hemkomsten ifrån flychten, besunno Inwånarena sina Hus och gårdar så i grund förstörde, at allenast 24 ft. i hela Staden woro någorlunda brukeliga. 1742. då Ryssen åter sock wälde öfwer Finland, anlende han andra gången til denna Stad den 7. och 8. Octobr. och in-quarterades här 3. Compagnier Grenadierer med 60. à 70. Cossaker. De swärigheter som en sådan inquartering hafwer med sig, sock Staden erfara, in til Augusti Månads slut 1743. då fienden, efter erhållen hugnelig fred, härifrån asmarcherade. Sådana täta olyckor, och bisära öden, hafwa ei annat kunnat, än förfärra Staden i et slätt tilstånd, så at den flera resor måst af sit grus uplifwas.

§. 5.

AR 1721. den 30. Augusti, slöts här den bekanta så kallade NYSTADS FREDEN emellan Sverige och Ryssland. En gammal Borgare-Äncka i Staden, wid namn Brita Heinäs, af 99. års ålder, har, någon tid förut, späd om denna Freden. När Kriget med Ryssen börjades, har hon sagt: at det ei för skulle slutas, än på Kiwikarta. *Kiwikarta* är et litet kringflutit skiär utanför Staden, såsom af koppar-flycket kan sees. Ja, Hon har lagt det til, at hon sielf ei skulle hinna öfwerleswa den tid; hwilcket ock skedde, ty hon afled år 1714. den 5. Febr. Hon har altså gådt ganska när med sin gissning. Folck som kändt henne, och hafwa hört denna utlåtelse af hennes mun, leswa ännu; och berättat om henne, at Hon eljest warit besynnerlig uti åtskilligt. Freds eller Congress-Husen blefwo af Ryssen hijt-flyttade ifrån Mattis Rusthåld i Wehmo Sockn, och Lokalex Capellgiäld, och med någon här giord påbyggnad, upfatte mit på Torget. Husen woro af följande beskaffenhet. En Sal mit uti å 13. ½ alns längd: wid hwardera gafwel

wel wäggen fattes et förmak å 8. $\frac{1}{2}$ aln långt, med en Förstuga å 5, $\frac{1}{2}$ alns längd. Hela Byggningen stod til längden i Ö. och W. Bredden öfweralt war 12. alnar. De Swenske Ministrar, som bodde i wästra ändan af Staden, gingo in genom wästra gafwelen. De Ryska åter boende i Öster genom den östra dören. Och det wid hwarje sammankomst. Desse huus lätt Gref LILLIENSTEDT sedermera flytta på sin då tilhandlade Tomt wid Torget, Grefwens Tomt kallad, ty den hörde förut Wasaborgs Greffkap til, och är den endaste Fri Tomt i hela Staden. Af dessa Huus står ännu på bemelte tomt, det Swenska Förmaket med sin Förstuga. Gref LILLIENSTEDTS arfwingar hafwa sedermera fäldt ofta nemde tomt til min K. Fader, som den nu för tiden bebor.

§. 6.

I Bland de förmoner, hvarmed naturen begåfvadt denna Stad, bör ei det anses för den minsta, at han ligger under en fund och hälsofarlig luft. Utom Pesten, som grasserade år 1710, och 1740 samt 1741 års Håll och styng, vet man här ei af någon grufwelig Farfot. År 1630. då Åbo Stad af en tvär bråd död eller pest beswärades, war denna Stad aldeles deraf befriad, så at ock Kongl. Hofrätten för samma orsak skul ifrån Åbo hit flyttades. Och har man här under Presidentens BROOR ANDERSSONS styrsel, ifrån den 18. Nov. 1630. til och med Martii Månads slut 1631. skippat rättwisa parter emellan. (k)

At de föddas antal öfwergår de dödas, och at Förfamlingen årligen tiltager, är ock et kraftigt bewis til Ortens rena och funda Climat. På det sådant måtte desto bättre skönias, har man här welat upfatta en Förteckning på Födda och döda i denna Förfamling, ifrån år 1722. til den 1. Novembr. 1753. Jag hade wäl gådt längre tilbakars, nemligen til år 1688. ther Kyrkioboken börjas; Men efter Hon för de tider ei är färdeles pålitelig

(k) Härom har Actuarien wid Kongl. Hofrätten i Åbo. Herr GEORG G. SALONIUS gunstigt lånat mig en skriftelig underrättelse.

litelig af orsak, at man den tiden ei wiste wara accurat med sådana saker, och följachteligen lærer alting ei blifwit så noga, i synnerhet under förra Ryfka öfwerwäldet, upfördt; des utom, befinnes Boken wara, för några år fönöerrifwen, och bladerna förkomne. Och emedan det förnemsta, som de ären kunnat hända, är af mig redan i 4. §. anmerckt, nemligen antalet på de personer, som hafwa dödt af Hunger år 1697. och i Påsten år 1710.; ty går jag det öfriga med flit förbi.

Årtal	Födda		Döda		Årtal	Födda		Döda	
	M.K.	Q.K.	M.K.	Q.K.		M.K.	Q.K.	M.K.	Q.K.
1722	12	12	9	7	1738	28	21	10	11
1723	14	14	11	9	1739	20	21	15	16
1724	8	12	7	6	1740	24	21	25	26
1725	5	10	5	5	1741	26	22	26	27
1726	10	11	9	6	1742	24	25	17	17
1727	9	9	9	9	1743	24	24	17	23
1728	18	11	9	3	1744	10	26	14	18
1729	14	15	12	8	1745	32	25	19	29
1730	10	11	10	13	1746	27	22	16	16
1731	13	26	12	11	1747	20	24	18	19
1732	9	16	6	9	1748	19	22	18	25
1733	22	23	8	11	1749	25	20	16	14
1734	11	18	14	15	1750	20	26	14	23
1735	15	24	11	5	1751	19	26	14	15
1736	13	19	12	16	1752	28	20	12	16
1737	26	25	14	16	1753	20	17	20	17
till Nov									
Roa antalet af års Sum. efter Födda och Döda.					585	618	429	461	
Summa Summarum					1203.		890.		

Anmerckningar.

1:o Af denna Tabell ses, at flera personer äro, på 31. års tid, födde än döde. Och ther, för några få år, de dödas antahl öfvergår, eller är lika stort med de föddas, så ärfatta de följande åren åter bristen rundeligen. Man suter alltså häraf; at Församlingen är mera i tilltagande på Folck, än aftagande.

2:o Befinnes, döden varit skonammare på de gamla än unge; i synnerhet, sedan de hunnit öfver 15. år. Doch hafwa i detta år flera gamla än unga aflidit.

3:o Äro i denna Tabell äfwen de Personer, som blifwit födda och döda i Landsförsamlingen, inberäknade. Och äro på landet, innom desse 31. år, Födde 219. personer, eller 102. Mankön och 117. Quinkön; men deremot döda allenaft 60. Mankön och 83. Quinkön, som gör tillsammans 143. personer. Af desse hafwa 4. drucknadt och en omkommit genom wädelig handelle, de öfriga hafwa merendels hunnit til en tämmelig hög ålder, innan de aflidit. Märckeligt är, at Bönderna ther borta weta fällan af rågon sjukdom, utom hwad bräckligheter en hög ålder kan med sig hafwa. Hwaraf händer, at underfundom på 1. å 2. års tid, derstädes intet dödsfal timar.

För år 1752. woro:

I Staden:	M.K. Q.K.	I Landsförsaml.	M.K. Q.K.
Gift folck - -	181. 180	Gift folck - -	35. 35
Änkling. och Änkor 5.	49	Änkling. och Änkor	2. 5
Ogifte öfver 15. år	100. 126	Ogifte öfver 15. år	29. 33
Barn under 15. år	161. 173	Barn under 15. år	46. 42
<i>Summa</i>	447. 528	<i>Summa</i>	112. 115.
	975.		227.

1202.

§. 7.

Efter jag i det föregående några gånger kommit at nämna om WASABORGS Grefskap; kan jag ei undgå at här meddela den underrättelse jag kunnat få om det samma: (1). År 1646. den 20. Augusti blefwo Nyblad, Letala och Nykyrko Soknar, med alla derstädes belägne Byars, Skatters, Öjars Ränta och rättigheter, samt äng, mulbeten, skog fiske, torp och qwarnar m. m. bestående af 206. hemman och 172. gjerde mantal, gifne af Drottning CHRISTINA, åt Gref GUSTAV GUSTAVSON til Grefskap. Och det med följande wilckor och förbehåll: 1:o Skulle al Konungs saköre och Häradshöfdinge rättigheter, som i Grefskapet falla kunde, Gref GUSTAV och hans lifs och läns arfwingar, tilfalla; hwaremot Grefwen borde förskaffa den menige man, som Honom undergifwen war, Lag och rätt, samt tilböriligen och efter Sweriges Lag, med dem handla. Doch skulle Crimen laska Majestatis, med andra grofwa missgierningars afftraffande Kongl. Maj: sielf tilkomma. 2:o Blef om appellationer sålunda förordnat, at ifrån Häradsrätten skulle wädjas under Grefwen, ifrån Grefwen til Hofrätten. och sådan per revisionem under Konungen. 3:o Blef ei Grefwen eller Hans efterkommande efterlåtit, at lägga underfåtarena i Grefwedömmet mera tunga och utlagor på, än som andra Cronones underfåtare pålagt blef, och de af ålder warit wane at utgiöra; icke des mindre stod Honom fritt at förbättra Slott och Städer, samt låta i Grefwedömer upbygga en köpstad, den han skulle förse med sådana Privilegier, som han sielf tyckte, och ei kunde lända Åbo eller andra Finska Städer til någon skada. Utom det war Grefwen bewiljadt, at upföka i Letala eller Nykyrcko Sokn en läglig ort, och bygga der et Slott, som sedan skulle kal-

(1) Häraf har Cancellie Rådet och Riddaren, Högwålborne Herr AND. ANTON von STIERNMAN höggunstigast lämnat mig behörig del.

kallas WASABORG, af hwilket Han och Hans efterkommande en Grefwe titul föra mände. 4:o Om några grufwor i Grefwedömet skulle upfinnas, så borde alla finare metaller, såsom Guld, Silfwer och Koppar, Cronan tilfalla; men deremot de gröfre, såsom; Stål, Järn och Bly finge Grefwen och hans efterkommande, efter sin egen wilja nyttia och bruka; likwäl med det förbehåll, at för hwarie 700. marck, som de kunde hafwa sig til profit af samma Bergsbruk, när all omkåstnad wore afräknad, borde hålla Kongl. Maj:t och Cronan til tjenst, en wäl utrustad karl til häst; doch blef Grefwen deraf befriad, de första 3. åren sedan sådana Bergswärck äro upfundne och komne uti bruk. 5:o Skulle Grefwen eller hans efterkommande ei hafwa macht, at utan Kongl. Maj:ts samtycke, låta uprätta något mynt. 6:o Efter Gref GUSTAV dödeliga frånfälle, hade ingen annan, utan hans äldsta Son, rättighet at undfå Grefdömet med des Privilegier; om han sig annars, emot Kongl. Maj:t tilböriligen, troiligen och ärligen, samt emot sina Föräldrar som en from och lydig Son, skulle förhålla. I annor händelse, skulle Grefskapet tilkomma Hans Broder, den näst honom wore, och hans efterkommande Mans arfwingar hwar efter annan, eller til flera Hans Bröder och deras rätta Mans afföda, så länge den stam och linea wore wid macht. Men om Gref GUSTAV eller hans efterkommande, utan Mans arfwingar, dödeligen afginge, så skulle Grefskapet komma Cronan til igen, och Hans Qwinköns arfwingar, antingen en eller flera, kunde likafult niuta den Titul och härlighet, samt bekomma en summa pengar, til aflösen, så hög som en års ränta kan draga af Grefwedömet. Wore åter Grefwens äldsta Son, eller den 2. 3. eller hwem til Grefwedömet komma kunde, ännu omyndig, skulle då Modren, om hon wid lifwet och förnuft wore, wara sin Sons måhlsman. Men ther Modren ei wore i lifwet, och then unga Grefwen icke hade någon när-
skyla

skyld Frände, som efter Lagen skickelig wore til förmyndare; då wille Kongl. Maj:r sielf wara Målsman för samma barn, til des han wore kommen til laga ålder. Och räntan af Grefweskaper, imedlertid, bemålte unga Grefwe allenast til godo hållen blifwa: Om åter alla Mans arfwingar ifrå Grefweskaper affölle, medan Modren än wore i lifwet, skulle då Hon besittia Grefwedömet, så länge hon hölle sig i änkiedoms ståndet. 7:o Wardt ei Grefwen eller hans efterkommande lof gifwit, at något, thet Grefskapet tilhörde och af Cronan gifwit war, undan Cronan uti mårgongåfwa bortgifwa, utan allenast i hennes lifstid, dock icke högre, än 1500. marck uti ränta. 8:o Blef aldeles förbudt, at anten med köp eller pant affyndra, sälja eller bortgifwa något af Grefskapet; och om någon Grefwe i sina omyndiga år skulle såldt bort något, hade köparen förbrutit sina penningar, och Grefwen kommit til sit igen; men wore han til laga ålder kommen, hade han förbrutit både penningar och Grefwedömet. 9:o Och aldenstund en af Bröderna, med des rätta mans aföda, skulle äga och besittia Grefwedömet; så borde Grefwen til en wederkänsla för den arfsrätt, som de andra hans Söner dertil hafwa, gifwa them hwardera en summa penningar, när de til laga ålder komme wore, dermed de ock skulle vara slätt aflöste ifrå Grefwedömet. Men hwar Grefwe dotter, när Hon lagligen skulle gifwas i mans wäld, borde få en ärlig Brudeskatt efter som Grefwens förmåga wara kunde; förutan andra löföer, som henne både på Fäderne och Möderne ärfteligen tilkommo. Och detta var et kort utdrag af Grefwebrefwet, och de privilegier samr wilckor, hwarmed Grefskapet WASABORG lämnades til oftanemde Gref GUSTAV GUSTAVSON. Detta Grefwedöme blef år 1680. med flera Drottning CHRISTINAS donationer til Cronan reduceradt. Man finner af gamla handlingar, at denna Grefwe skal bode $\frac{2}{3}$ mihl ifrå Staden, på Salmis Säteries Rusthåld, hwarom län-

gre fram. Eljest ägde Han ock desutom en Gård i Staden, hwarest Grefwinnan efter Grefwens död, någon tid sig uppehållit. Sedermera och sedan Grefwinnan härifrån bortflyttadt, hafwa Stadens inwånare, med Hennes lof brukadt en qwarstående Byggning til Qwarnhus, ända til förra ofreds tiden, då Ryssen nyttjade henne til Magazin. År 1697. blef denna Gård genom offentlig utrop til then mästbiudande försäld. År 1654. Skickade Nyftad och Grefweskabet sin egen Riksdags fulmächtig til den då hållne stora och märckwärdiga Riksdag. Wid alla allmänna Rådstugu dagar i Nyftad, och nästan hwarie Session, har Grefwen altid haft sin Fullmächtige närwarande. Hwad för öfrigit, denne Gref GUSTAV WASABORG och hela des ätt angår, så kan derom utförligen läsas i Cancellie Rådets Högw. Herr A. A. von STIERNMANS Ätt taflor öfwer den Kongl. GUSTAVIAN-CAROLINSKA Släkten, trykta frammanföre *Girs* Historia om Kong JOHAN den 3. Tab. XVI.

§. 8.

Sedan wi således besedt Staden med des Inwånare; tyckes ordningen fordra, att wi äfwen något märcka om deras Handel och näringsätt. Denna Stad har altid, enligt des Privilegier, idkadt Trähandel, icke allenast på in- utan och utrikes wid Östersjön belägne orter; Till Tyskland utkeppas allehanda Träkäril. Utom träkärils handelen, har Staden ock ifrån långa tider tillbaka warit efterlätit at idka handel med så kallade läckter såsom barlast, emedan man med blåtta träkäril inret kan lasta något Fartyg, så at det derigenom kunde få sin tilbörliga tyngd. Läckterhandel, som den på många ställen utan eftertanckan härtills blifwit drifwen, är wäl för riket mindre nyttig, i det en myckenhet små trån huggas bort, som, der de fått stå och wäxa, med tiden kunnat blifwa de skönaste mast-trån, eller annat ganska nyttigt wärcke; dock när den med förstånd drifwes, förtienar den at

både

både tillfädias och upmuntras: När skogen växer för tät, bör den gallras; gör jordäganden det ei, så drager naturen sielf omfördom, i det en del af de smärre trån, som kommit at i växten stå efter, blifwa af de andre förquäfde, torckas bort och smånin-gom förruttna, blifwandes sålunda ingen til gagn. Men will man gallra ut desse trån medan de ännu äro färiska, och försäl-ja til utlänningen, så wore en sådan läckter handel Riket gan-skanyttig. Några påstå, at somlig slags jordmån är sådan, at trån aldrig kunna wäxa uti den til större stocklek och högd, än som til Läckter wanlig är; men denne saken fördrår ännu en myc-cket nogare undersökning, annors kan man lätteligen i slut-satsen förhastta sig, och fara wille. Eljest som wid kählmil-lor ibland både större och mindre trån få stryka med, så kan oförgripeligen Läckterhandelen ei föras städerna mera tillast, än kählandet blifwit räknat Bruken til mehn; ty bägge haf-wa på sina färskilta fått dragit penningar, eller deras wärde, in i Riket, dock wore önskeligit, at Läckter förnämligast to-ges genom skogens försiktiga galrande. Återförslen ifrån Tyfk-land består endast uti reda Swenska pengar, utom Danske och annat utländskt mynt; hwilcka först nämde, de hädan til utrikes orter seglande, de sednast förflutne åren, i Dan-marck, Lübeck och Holstenska städerna, med fördelachtigt Lage sig tilwäxlat. Denna handel kan intet annat än wara för Riket nyttig, emedan skogen således förädlas, och de in-nom Riket minst begiärliga och gällande waror, på sådant sätt, hos utlänningen förwandlas i redbart mynt. Man tror billigt, at wära 12. och 6. styfwer stycken med alla andra hwita eller silfwer pengar, wore hos oss mera ofynlige, om icke desse 3. Städer: Björneborg, Raumo och Nyftad, skul-le fått idka utrikes seglation; ja, det som mera är, nya 12 ock 6 styfwer stycken, som blifwit slagne i Stockholm, får man stundom ei förr se i Nyftad, innan de samma år de warit myntade, blifwit hämtade tilbakas ifrån Tyfska orterna.

Hwar-

Hwarföre och Höga Öfwerheten, til närwarande tid, dem wid slika handels Privilegier bibehållit. Det skulle ännu, för hända, skaffa mera nytta, om våra Nyfads boer ei gingo directe hem från de ställen de förfälgat sina waror, utan sökte så gå derifrån til någon annan dem i privilegierne förunt ort, at uphandla och derifrån hemföra sådana waror, som wi nödwändigt tarfwa från Utlänningen. Den inrikes handelen drifwes allenast på Stockholm, med Wed, Näfwer, större och mindre träkäril, strumpor, lärfter, och flere slags farger, af hwilka sednare slagen en anseelig myckenhet af Inwånarena sielfwa tilwärcas; likaledes med Hudar, samt Victualie waror; sålom: Kiött, Fläsk, Smör, Ost, Humla, Talg, m. m. Derifrån hemtas åter: Salt, Tobak, Järn, och något litet Specerî. Borgare antahlet är här emellan 150. och 160. alt som omständigheterna sig yppa; ibland desse äro äfwen några Kryddkrämare, som hålla öppna bodar, inberäknade; af de öfriga äro större delen sådana, som äga sielfwe Fartyg. Här räknas nu för tiden 24. stycken skutor, förutan några stora Lastbåtar, alla på klinck och merendels i Sraden bygde; och brukas de, för Tråhandelens skul, öppna. Af desse seglar ungefärlig hälften årligen til Tyska orterna, och löpa merendels wid återkomsten under Frakter, enkannerligen ifrån Calmar med Ekwärcke, och annat, som til Stockholm öfverføres. Om lyckan är god och vinden foglig, så kunna de förrätta sin Tyska resa på 6. 8. å 9. veckor, ja understundom på kortare tid, samt likafult, hinna med samma Fartyg, en, och stundom, om de så tycka 2. gånger, samma år til Stockholm. Stadens Hamn består af en Siöwijk, som löper in emellan Staden och Sorwacke betesmarck, ända up til Östra ändan af Staden. På ömsa sidor äro Siöbodar upfatte, hwarwid skutorne ligga fästade, enär de äro ledige. Diupleken innom inloppet *Skari* är 8. til 5. fot; utanföre til 10. 18. och 20. fot. I anse-

ansende dertil, at Fartygen icke allenast här äro säkre för alla wäder, utan ock kunna ligga och inlastas just in wid staden, kunna de nästgränsande itaders Hamnar, med denna til godhet ei jämföras, mindre henne öfverträffa. Hwarfore ock den af Ryssen år 1715 blef utsedd til det bästa winterläge, för des Galer Escadre. Utloppet är ei heller det sämsta. Skiärgården, innan man kan komma til Sinus Botnicus, är härlig, och innemot en mihl lång.

Borgerskapet plägar årligen biwista 7 a 8 Marcknads platser, hwarifrån de förse sig med nödiga waror, dels til husbehof, dels ock til Stockholms resan. Staden äger och sielf en Marknad, som hölts förr på Pählsmassö dagen; men flytrades wid 1731 års Riksdag til den 3. Febr. På denna Marknad wanckas ei annat färdeles, än något speceri, och så kalladt bondkram; af orsak, at på samma dag hålles Marknad i Wirmo Soken 4te mihl ifrån Nyttad, och några dagar förut eller Caroli dag är Marknad i Töfala, som är 3 mihl ifrån Staden; och refer Landtmannen häle dit just derfore, at han der ei behöfwer erlägga någon Tull för sina waror.

§. 9.

SÅ nyttig thenne Trähandel befans wid stadens första anläggning, ock jämwäl ännu i sig sielf är; så har dock hwareken Staden kunnat hinna til den styreka, ei heller Publicum til de förmåner, som deraf kunde flyta, enär han rätteligen och med tilbörliq upmärcksamhet skötes, i anseende til de oblida öden och mångfaldiga anstötter, Staden så godt som ifrån des lunda, och måst til närwarande tid, varit underkastad, hwarom i 4 §. allenast något anfördt är. Ibland orsakerne til des rörelses märkeliga hinder och förswagande, räknas åter igen then 3 mihl härifrån i Mänais by, nyligen anlagde Masugn, ei ibland de minsta. Ty öfwer 95 stycken af the hemman, som med sin skog i alla

tider under stödt denna handel, innehafwes nu mera af Bruks ägaren, under skatte-rättighet, och sysselsättas altså endast med kolning.

Jernhandelens nytta wil man ei bestrida, än mindre tala på wälfångna Privilegier. Men emedan Trä- och Jernhandel hwar för sig äro the förnemsta handelsgrenar i vårt k. Fädernesland, af hwilcka then ena ei får afbryta then andra, utan inrettas, som ort och tillfälligheterna för hwarderas fördelacktrighet bäst medgifwa; så häppas man ei oblidt uptagas, mindre wrångwist förtydas, om man här korteligen och opartiskt lägger för then owälduga Läsarens ögon, som ei torde hafwa ortens tilstånd sig aldeles bekandt; huruvida thenna Stad, med then honom så när belägna Masugn kan bestå, samt hwilckendera, i ansende til des afkastning til Publicum, bör understödias på denna ort. Jag wil nu intet göra några uträkningar härwid, hälst sådant egenteligen ei hörer til mit endamål; utan allenast här meddela en utförlig berättelse om bägge delarna, på det saken måtte blifwa tydligare. At til et Masugns wärek behöfwes mycken skog, är allom nogsam bekandt. Til hwar kolmila behöfwes til det ringaste 20. samnar lång wed eller stäfrum, som äter bör äga wid pafs 15. qwarterns längd. Här af kan sedan, om det wäl lyckas, fås 50 läster kol; men om blåswäder råkar infalla, så skola kolen då så förtäras, at man förlorar, om icke altsammans, doch mästa delen. Til hwarie upfättning tages en läst kol, hwar på slås 8 a 9 gångor, och då fås en gös af 4 sk:punds wigt. Utom det åtgår en myckenhet skog til Rästningen, hwar til tages stora stockar, hwilcka upstaplas til en så stor högd som et huus. Jag wil nu ei tala om den skog, som åtgår wid stångjernsmidet, och den til detta Männäis bruk hörande, samt i Hauttis by belägne Sägqwarn. Hwad nu äter Trahandelen widkommer, så har jag flert hördt bönder, som all sin tid tilwärcadt Trä-

kärl,

kärl, enhälligt intyga, det de på et enda lufs wed, kunna säkert winna 100. ja och stundom 120: daler Kmt: Här af kan Stadsboen åter förwärfwa nästan en annan gång så mycket. Sådant synes och troligt, emedan icke allenast hela Trädet ifrån tappen til roten, utan ock qwisstarna, om de äro någorlunda tiocka, här komma til måtta. De smärre qwishtar åter, brukas i ladugården at öka gödselen. Ja, det som mera är, Spånorna, som falla wid slik kärils tilwäreckning, brukar bonden at koka sin mat med, samt at lysa för sig wid sina fysflor om mornar och qwällar winteren igenom. Nu lämnar jag under den G. L. ompröfwande, hwilket dera sättet at nyttria skogen wore indräktigare. Om jag får lof, at säga min tancka, så tycker jag, at igenom Trähandeln, på denna ort, mera winnes; ty igenom Trähandel, närden rätteligen drifwes, kan skogen aldrig utödas; utanhan blir mera förädlad; derigenom får Publicum wackra inkomster; en hop Folck sin föda; samt mycken skog bespares, som annars af bönderna skulle användas til brändse o. s. w. Men häremot kunde man göra et inkast och säga: alla Trän duga intet til Träkärl, som kunna användas til kolning; och at ingen förständig Bruks-Idkare låter kola någon skog, som duger at på något sätt förädlas, och följachteligen, kunna Trähandel och kolning, hafwa bestånd, på en och samma ort. Jag swarar: Det är sant, at intet alla trän duga til träkärl, ty dertil utses mest sådana, som äro rena af qwishtar, men så kan dock en del nyttrias til infaltnines kärl, som äro för denna Calais ort oumbärlige. Wore här tilräcklig skog, så wore här ock något att wälja på, men sedan skogen sedan blifwit tämmeligen modtagen, måste icke allenast windfallen, utan och de alrannyttigaste trän gå til kolmilan. Skulle något malmbrätt finnas här i nägden, så kunde denna Brukschandtering förtiena at upmuntras; men när malmen hitføres ifrån andra orter, så tyckes oförgräpelig

en fådar masugn på denna orten wara både för det almännan ock Staden mindre nödig och nyttig. Huru mycket Staden lider igenom detta bruk, wisar erfarenheten, då inbyggarena få lof, at för nog drygt wärde köpa åt sig wed, allenast til huusbehof, hwad skal då icke inköpet på handels waror fliga? Utaf hans Kongl. Maj:ts allernädigste förklaring på städernes i underdånighet andragne besvär wid 1747 ars Riksdag §. 36. har jag blifwit styrckt til alt det, hwad jag nu jämförelse wis anfördt, om den fördel och gagn, som anten Staden eller Bruket genom Skogens nyttjande kan tilskynda det allmenna.

Det andra hindret, som märckeligen förswagar Stadens handel och rörelse, är almogens seglation. Ibland them märckes förnemligast Pyhäma samt Lokalax boarne, som idka handel med wed, och de förra jämwäl med Träkäril på Stockholm. At sådant ländet Nyftad, som af en slik handel bör nära sig, til mehn, behöfwer ei bewis. At på sådant sätt lätteligen kan drifwas Landthandel, har man anledning at tro, dels deraf, at bönderna enär the komma ifrån Stockholm få fritt och utan at låta visitera sig i Tullen, segla Staden förbi; dels ock deraf, at Tawast boen besännes hälle utmängla sin spanmål m. m. by från by, än resa in til Staden, der han måste erlægga Tull, då han tör hända, lærer åter af bönderna bekomma det han behöfwer, och det han med rätta borde taga af Stadsboen. Hwad kan sådant annat, än wara Staden til förfång och undertryck, samt Publicum til skada, som härigenom torde mista mycket i Tullen? Hwad bönderne sielfwa lida i längden, af sin handel, behöfwer jag ei tala om, hälst sådant redan af min wärda Landsman H. Mag. JOH. WELIN i des *welmenta tanckar om Landthushållningens förbättrande i Finland*, utgifne år 1751. §. 10. tydeligen finnes wara bewist. Det säger jag allenast, at om Pyhäma böa-

bönderna, hwilcka knapt skola fliga öfwer 100. til antalet, huushålla badanefter som härtils; och med 9. a 10. Skutor segla så ofta the någon sin hinna til Stockholm; så lära de innan kort så upbära de obehagelige fruchter, som en så dan oberäncksam huushållning med sig förer, hälft Öboarne allaredan klaga öfwer brist på nödig skog.

§. 10.

Sedan de största hinder, som förswaga Stadens handel, således äro utmärckte, wil man här gifwa några förslag, som jag i min enfaldighet tyckt bidrağa til des uphielpen- och förbättrande. 1:o Wore önskeligit, at skogens nyttriande af Staden och Bruket så blefwe jämkadt, at ingendera på något sätt, må derigenom lida; och at öfwerflödigt skogs ödande måtte förekommas; samt den kringliggande skogen, så mycket sig göra låter, endast för Stadens räkning besredas, emedan han egenteligen til at drifwa handel med allehanda träwaror, är i första början anlagd. 2:o. Borde Pyhäma bönder, i kraft af Drottning CHRISTINÆ Resol. af den 20. Nov. 1635. förbindas at hembiuda Staden thetas waror för billigt pris, samt i 3. dagars tid med dem wänta, och i anledning af Kongl. Maj:ts Resol. af den 27. Junii. 1655. tulla i Nyttad för de waror, som de til huusbehof ifrån Stockholm kunna med sig hemta. Til undwikande af allehanda öredor, kunde af wederbörande utwärcas en skälig taxa på de almännast waror, och sådane, hwilka mestadels förblifwa wid deras ständige price, eller icke äro någon särdeles förändring underkastade; hwaröfwer hwarcken köpare eller Säljare, wid wite, sige skrida. Doch wore alrabäst, om bondefeglation på denna ort aldeles skulle förbiudas. 3:o. Borde all Landhandel, som almogen och andra hafwa tilfälle at föröfwa, owäldugt förekommas; och Tawast-samt skiär-bönder, enligt Lag och Förordningar, betagas, at stryka omkring Soknar, och byar emellan för-
D sälja

fälja sin wara, utan föryttra den samma i Staden, samt der åter förse sig med det, de af Stadswaror betarfwä. Till hwilken ända Borgaren ock borde wara försedd med nödiga waror, til rörelsens befrämjande. 4:o Börde desse 3: Städer, som äga Segations frihet utom Lands, salunda sin emellan öfwerens komma, at färre Fartyg af hwar Stad skul le skickas til Tysskland, än härtils skedt. Jag kan föresläl la mig, at detta ei klingar wäl i mina Landsmäns öron; doch wore nytran, af en sådan inrättning, stor. Inköpet af Landt man wore ei så drygt, men affättningen bättre än förr; ty i sådant fall blefwe waran af utlänningen begiärligare, och fölgachteligen bättre betald än annars. Flera interessenter kunde då blifwa om et Fartyg, och Borgaren behöfde ei lega så många karlar, som nu, när han allena förer et helt Fartyg; Skogen mera bespard o. f. w. 5:o. Och som Trähande len, på det sättet den nu drifwes, ei tyckes i längden bli serdeles fördelachtig, i synnerhet, om almogen här i kring än framdeles får segla; så wore högst nödigt, om Inwånarena wille i tid wänja sig äfwen wid andra närings fäng, såsom til exempel: här kunde smänningom inrättas Schäfferi til yllewäfnadens befordrande. Här är en eller annan tienlig almännings Holme, som Staden til betä för sären kunde uplätas; höga wederbörande wore ock gän ska benägne, at sådant på alt sätt befordra. Dernäst torde här och gifwas tienlig jordmån til flere slags nyttige plantagers anläggande, äfwen som man ock redan dermed härstädes gjort någon början. Et litet stycke ifrån Staden, wid *Santio* strand, kunde ock et skönt Tegelbruk anläggas; Lera och Sand äro här ut med hwar andra. Sammaledes torde och In wånaren smänningom kunna ledas til Fiskeriers bättre idkande.

§. 11.

Ar 1681 war det, i anledning af et til Kongl. Maj:t in gifwit förslag, på wägen at denna Stad skul le förlora sina privilegier och aldeles blifwa reducerad; emedan han

föregafs ganska litet afkasta til kronan ic. Men efter giord undersökning befans annorlunda, neml. at för samma år extraord. utgifter och bewillningar bestigit öfwer 1100. Dal. Silf:mt utom Tolagen, Accisen, Bakugns, Mantals, Boskaps, Mulbets pengar, Tomt ören, änckle Båtsmans hållet 16. stycken a $62\frac{1}{2}$ Dal. för hwar Båtsman, som belopp i fredliga tider til 1000. Dal. Kop:mt, samt Tull-arrende summan, hwilken bestigit för det året til 1978. Dal. Silf:mt som alt kan ses i Kongl. Maj:ts bref af den 5. Julii. 1681. Hans Kongl. Maj:t bestöt altså, i anseende til så fördelachtiga inkomster, den 10. Octobr. samma år, at bemäde Stad ewärdeligen skulle bibehållas wid sine undfångna privilegier. I de sednast förflutne åren befinnes Crono urskylderne, uti Båtsmans, mantals, Boskaps pengar, samt bewillningar hafwa bestigit i denna Stad, som följer: år 1750. 1968. Dal. $23\frac{1}{2}$ öre. År. 1751. 1960 Dal. $13\frac{1}{2}$ öre. år 1752. influtit 1864: $26\frac{2}{3}$ alt silf:mt. Stadens egna inkomster, bestående i Tomtören, Mulbets pengar, åker skatter, Holm och ängs arrende, Boskaps pengar, Tolagen, källar friheten m. m. kunna, när man tager här af et medeltal, ärligen, bestiga sig ongefähr til 900 Dal. Silf:mt, hwilka sedan användes til Magistratens och betieningens aflöning, och det som öfwerblifwer, til andra publicke förnödenheter. Tull och accis inkomsten med 4:de parts förhöjningen, har år 1750. bestigit sig til 1665: $4\frac{1}{2}$ öre. år 1751. til 1753: $24\frac{2}{3}$ öre. år 1752. til 1735: $2\frac{2}{3}$ öre. år 1753. til Octobr. månads slut hafwer influtit 1996: $31\frac{1}{2}$ öre alt Silf:mt.

§. 12.

HAndtwätskare hafwa äfwen efter hand satt sig här ner, doch ei än til så stort antal, at någordera Handtwätsket kunnat inrätta sitt eget Skrå eller ämbete. Här äro nu för tiden 1. Snickare 2. Skreddare, 1. Linwäfware, 1. Swarfware, 1. Krukmakare, 1. Glasmästare, 5. Skomakare, 1. Klen-

1. klen - och 1. grof Smed, samt 1. Murmeftare. Mäst alltid och ända til desse åren, har här äfwen warit 1. Gufmed. Utom desse ämbetsmän, finner man at här i äldre tider, och någon tid efter Foundation, warit 1. Kopparslagare, som ofelbart bodt wid Stranden, der et stycke af wiken ännu efter honom kallas *Kuparin alusta*. År 1643. den 30 Octobr. hafwa 2. Slachtare, 2. bagare och 6. Bryggare blifwit tilfätte; men som hwart huushåld nu mera plägar til sit eget behof, sielft om sådant beförja; så äro dylike ämbetsmän här nu ei mera tilfännades; utan allenast 1. winminuterare, 6. Krögare och 1. Gästgifware; desse äro tillika med det öfriga Børgersskapet enrollerade, samt med nödiga öfwer- och under officerare försedde, och utgiöra tillsammans något öfwer et Compagnie allenast af Infanterie. För några år til baks blefwo ock af alla classer, wissa förordnade, at wara Stadens äldsta, och äro 12. til antalet, som tillika med Magistraten, i stället för almänna Rådstugu dagar, komma at öfwerlägga om Stadens almänna angelägenheter. Tilförene woro här ock serfskilt Stads Båts- och Timmermän, af hwilcka de förra, af Børgersskapet brukades allenast på Segelresorne; men nu har Magistraten här om sålunda förordnat, at ingen sådan skilnad mera hädanefter bör wara, utan böra de, til deras bättre utkomst, betiena Stadens Inwånare så wäl i det ena som andra. Sådana äro nu 28. til antalet. Enligt Magistratens förordnande, brukas halsparten af dessa det ena året såsom Båtsmän på Segelresorna, men det andra året måste de blifwa hemma, och betiena Staden med dagswäcken, samt wid yppande serdeles händelser, såsom: wid Eldswäder, och annors, wara til hands, då de andra åter få segla o. s. w. skiftewis. 2:ne Brandwakter äro äfwen nyligen förordnade, hwilka hwar natt wid alla gat-hörn gifwa klockslaget tilkänna medelst wanligt siungande på Finska språket. De undsä hwardera af Staden 60. Dal.

Kop:mt

komet i årlig lön. Brandredskap til Eldswådars hemmande, åro wäl redan påtänkte, och lärer sådant innan kort, genom Magistratens priswärda sorgfällighet, blifwa wärckstält.

§. 13

NU skola wi ock som snarast beskåda de Staden tillhörande ägor. Efter 3:die puncten i des privilegier äro under denna Stad lagde de ägor, som til Mäyhölä, Ruokolax, och Pietola byar (hwilcka alla 3. städt icke långt ifrån hwarandra, såsom lämningarne och rudera efter dem ännu utwisa,) lydde, i torru och wätu, åker, äng, skog och Fiskewatn &c. Hwilket af Hans Kongl. Maj:ts stadfästades den 16 Julii 1686. Stads åkrarne af 147. tunnors 21. Cappors utläde, ämbets åkrarne inberäknade, bestå til största delen af fin Sand, som har en sandblandad lera til botn; några åkerlappar finnas här och der, som bestå dels af lera dels af mylla. Desse bestå mest med Råg och något korn, samt ibland med litet hafra. De gifwa fallan öfwer 5:te Kornet. Doch har min K. Fader, för någon tid sedan 2. gånger i rad sådt 10:de kornet, som ei mera i senare tider skedt. För några år tillbaka gjorde man här äfwen försök med Tobaks plantage, men ei med någon serdeles framgång. Orsaken härtil lärer just ei sielfwa jordmän warit, utan fast mera owanan wid sielfwa anfnings sättet. Hwarföre man ock ännu serdeles är sinnad, at fortfara med samma försök. Utom en hop små hålmår, som formera en wacker Skärgård utanför Staden, är äfwen någon liten ängsmarck Staden underlagd, hwilcka (utom ämbets holmar och ängarne) årligen til den mestbiudande lämnas under arrende. Holmarne blifwa ei slagne, ty på dem hålla arrendatorerne sina Får och annan små Boskap, hela sommaren igenom, in til sene hösten. Ängarne ligga mest höst och wår under watn, och kasta mycker litet ifrån sig, tör hända en del i brist af nödig skötsel. Mulbeter är trängt och tort, doch torde det någorlunda kunna förbättras, om man böde til, at leda watnet af the i *Hin* skogen beintel-

lige myror, och dem sedan på behörigt sätt iköta. År 1627 eller 10. år efter foundation, blef den lilla halfön *Sorvacko*, som ligger på andra sidan om Stadswiken, lämnad Staden til betesmarck, som på Riksdagen år 1655, och 1686, stadfastades. På denna halfön har i forna tider stått en by, om 6 grannar, som haft under sig $4\frac{1}{2}$ mantal. Under förra Ryska wäldet har här blifwit mullwallar af fienden upkastade, hwarefter ännu tydeliga lämningar kunna ses. Här är ock en källa, som gier ikönt och friskt watn, som af Stads Inwånarena mycket brukas, ehuruwäl brunnar med godt watn finnas måst i hwar gard i Staden. En del af inwånarena idka strömmings och litet fjällfiske, allenast på Stadens ägor, men ei med någon fördelachtighet. Omkring Staden äro nu 18. wäder qwar-
nar upfatte; doch torde äfwen på des ägor finnas beqwämligt ställe, ther watuqwarn kunde anläggas, allenast man wille med konsten underhielpa naturen.

§. 14.

TIL ett slut will jag ock något orda om sielfwa inbyggarena. Klädedrächten, i synnerhet hos de äldre, är mycket enfaldig, men doch alswarsam och anstendig; de gä-
måst klädde uti hemwäfwit tyg, och äga derjämte en eller par heders klädningar af kläde, them the wid wissa tillfäl-
len draga. Detta utmercker, att de minst äro begifna på yp-
pighet och wällustig lefnad. Eljest kan jag lämna om dem
det witsord, at de äro mycket trägna och flitiga, samt ar-
betsamma hwarie i sit kall. Sina barn wänja the redan i
späda åren til arbete. Hwad Piltebarnen angår, så öfwas
de, sedan de något lärdt i sin Christendom, samt skrifwande och
räknande, uti handlande. Föräldrarne taga dem med sig på
söreforne, til des de sielfwa börja handla. De som haf-
wa fattige föräldrar, förtiena sig födan genom åkerbruk,
säsom: plöjande och harfwande. o. f. w. Hwad flickbar-
nen åter wäldkommer, så öfwas de näst Gudsfruchten, så
län-

lenge de äro små, uti strumpstickeri, spinnande, syende och garnsfärgande. m. m. när de blifwit något stadigare, underwises de i wäfwande med allehanda farger, Lärfter och dräller. Måst i hwar gård skal man finna et par, och i somliga tu par wäfstolar. Gammalt folck, och någre inhyses hion, som ei orcka med sådant, föda sig med trästrumpstickeri och arbete hos inwånarne. Anskönt barnen här merendels öfwas i handelen; hafwa likwäl här alla tider funnits sådana som mera winlagt sig om boken, och jemwäl dermed giordt lyckeliga progresser. Til at undwika widlyftighet wil jag här nämna: JSAAK PIHLMAN som wardt Eloqu. och LL. OO. Prof. i Åbo, samt hans Broder HAQUIN. PIHLMAN Probst och kyrkoherde i Wirmo, hwilka begge woro Nyfads boer. Om flera lärda i Nyfads, kan läsas i von STIERNMANS *Aboa literata*.

§. 15.

TIL plägnings will jag ännu lämna en kort underättelse om then, under thenna Stadskyrcka forterande, *Landsförsamlingen*. I äldre tider har så wäl thenna, som sielfwa Stadsförsamlingen, lydt til Nykyrcka Pastorat. På hwad tid Staden blifwit skild derifrån är redan i 2. §. förmält. Hwad åter Landsförsamlingen angår, så har Biskop JSAAK ROTHVIVS år 1630. den 12 Mart. henne derifrån afföndrat, och lagdt under Stadskyrckan, emedan de hafwa närmare til Staden än til Nykyrckan. Denne Församling består af följande byar och hemman: Salmis Säteris Rusthåll 1. Wakua 1. Wehax 1. Pusfari 2. Pohialis 1. Loko 1. Ylötynkari 1. Storbirkholm 1. Lillbirkholm 1. Lepäis 4. Kaskis 1. Haukharria 2. Oxlanpä 1. Wohdenfari 5. Kittama 1. Kudholm 1. Kusitto 1. Man märcker ibland them 1:0 *Salmis Säteris Rusthåll* som ligger i. quart ifrån Staden i. S. O. Gref GUSTAV GUSTAVSON skal här haft sit residence. Sedermera har then undergådt många förändringar; ty först war thet et Gref.

Gresskaps fäterie, sedan et föratenderadt kronohemman, dernäst et Ryttmestare Boställe, och omsider är det et fäteris Rusthåll. Litet stycke ifrån gården, wid vägen, är en *Sarbrun*, then Ryfka Medici, under förra öfreds tiden, upfunnit. Congress-Herrarne, med flera andra, hafwa then med fördel brukadt. Några berätta, at de i nyligare tider, genom thetta watns drickande, sluppit frässan. Wore önskeligit at denna brun blefwe underlökst af någon, som förstår sig derpå. 2:o Märckes *Putsari*, som är belägen 1 $\frac{1}{2}$ mil ifrån Nyfstad åt hafwet i N. W. På norra sidan af Öön, uppå en grön och wacker strand, står en liten *Trakyrcka*, ther fordom Calais orten, och Österbotningarne, som tå beseglat thenna östra strand, med flera resande, skal biwänat Gudstiensten. Kyrckan är ongefähr af 3. samnars längd, och nästan lika bredd. Hon är af äboerne på Öön nyligen täckt med bräder; annars anses den af Bönderna ännu som en helgedom. På samma öö är ock uti hårda berget en, brun, som är en göla af 6. alnars längd, 3. alnars bredd på den ena och 2. alnars på den andra ändan, med lös gyttia til botn. Ifrån watubrynet til sielfwa gyttian, är om torra somrar alenast 4. alnar, men om vår och höst flödar han öfwer; watnet deri är hwitgolt, och smakar något af gyttia. Bönderna berätta, at denna gyttia är så lös, at man deri kunde fäncka den längsta stång, och ei ändå finna något fastare botn. Historien, scm bönderna hafwa så wäl om kyrckan, som denna brun, måste jag för widlöftighetens skul, utlemna. Af desse upräknade äro 14. st. Kronobönder; de öfrige äro mäst torpare, dels under Sundholm, dels ock under andra Herre-gårdar. *Sundholm* är en Sättes gård, Fru Grefwinnan E. B. OXENSTIERNA tilhörig, ligger $\frac{1}{2}$ mil ifrån Staden i S. W. och hörer til Nykyrcka Pastorat. De af thenna Landsförsamling, som bo i skären, tillika med Torparne, lefwa af fiskande mest. Om wären få de sik, Cedder, abborrar; sammaledes om hösten. Om somma-

forämarens ströming med noot och efter Jacobi til Bartholomai tid, samt stundom längre, om wäderleken är fogelig, idkas ströming's fiske med skötar uti hafwet. Sällan få the fisk om winteren. Stundom fångas ock med ströming's noten Sill. Men nu på några år har Sill-fenget icke warit så ymnigt som i förra tider; då de kunnat af honom insalta tuntals. Här brukas ock skått-not, som af them på Finska kallas *Ina*, thermed fånga de allahanda Fisk, såsom: Sik, Abborrar, Mörtar, Geddor. De hafwa ock någon åker, samt några små holmar til ängsmark. De åter, som bo på fasta landet, föda sig med åkren och ladugården, samt något af skogen. Och ware detta korteligen sagt om Landsförsamlingen. Hwad Natural-Historien angår, med mera, som ännu kunde saknas, rödgas jag nu gå det förbi, emedan arbetet emot förmodan växt mig under händerna. Emedertid behagade den G. L. detta, som således i wälmening anfördt är til det bästa uttyda.

Vi slute med trogen önskan, at de berömliga steg, som redan äro tagne, och vidare af Inwånarena kunna påsänckas til at befrämja sin wälfärd, må wäl lyckas, på det wärt Nyttad snart må upresa sig, och se almögelig högd af sin sällhet!

GUDI ALLENA ÄRAN.

Wärda Cousin

Bis, År. Onödigt. När, Saken, Sielf, Talar, Edert, Sälls. Och, Dygd, Behöfver, Jag, Så, Mycket, Mindre, Med, Några, Utsökra, Ord, Berömma, Som, Närvarande, Wärd, Nöjsamt, Prisar, Sin, Mästare, Jag, Gratulerar, Imedertid, Min, Cousin, Til, Den, Lager, Hwarmed, Apollo, Eder, Med, Flera, Sina, Svanner, Snart, Skal, Bekröna.

Finsfröm, den 15, Oct.

1753.

JCHAN GEORG LOVEEN

Guds ords tienare.

Til Herr Augustorn.

Sidst jag war i Morphei skygd, waken jag ei hörde mer;
 Så jag Mercur snält sig swinga, Kund' doch strax til sinnes föra:
 Hörd' ock dessa orden klinga: (: Det och andralära göra:)
 Wittert snille, wett och dygd, Wist Herr HOECKERT, ibland fier',
 Snille grikt, som allstans döger, Som med Snille, wett och dygden
 Wett och dygd, som Wårde äger, Hedrat hafwa Fosterbygden,
 Hedrar nu des fosterbygd, Heder måst des Nyftad gier.

Jag med undran frågte då:
 Hwarommånd den synen lyda?
 (Twåfalt kan man orden tyda:)
 Swaret fölgde straxt derpå:
 Wett du ei at lämpa detta
 Til den, som det ju med rätta,
 Häft af dig, bör lämpas på
 I sin gränfor, i sin rätt.

Tänk på en Apollor Son,
 En af dina bästa wänner,
 Tänk Hur han sin harpa spänner
 Snält, wid AURÆ Helicon,
 Fosterbygden at berömma;
 Tänk man ock, den ei lär glömma
 Återgiu slik hederslän.

Nyftad, som få heder får,
 Skal ock säkert weta löna
 HOECKERT, sen den krantzen gröna
 På Hans hieffa zirligt står,
 Gie'n stort lof, ja heders trappan,
 Der han nögd bär prästekappan.
 Lät man see, om ei så går.

IFRÅN RAUMO DEN 4. NOV. 1753 HENRIC H. TOCKLIN.
 HÖGLÄRDE HERR CANDIDAT.

A betet detta Ett snille och flit berömligen prisar;
 När thet Ehr Föddle - Stads ätt och Rätt så iualliga visar;
 Lyckliga NYSTAD här af sin prydnad och trefnad får röna;
 Wärdigt och omaker Ehrt skal återijk Lager bekröna.
 BRÖR DANIEL JERLSTRÖM.

Til Sin enda K. Broder,
 N t I, min Bror, Ehr Föddle Stad bekrifven,
 Och välgång Thes af ömma tanckar drifven;
 så önskar jag: Ehrt nist må Nyftad trefnad gie,
 Och flere jemte mig Ehr lyckos mognad se!
 mera af iiaersta böijelse, än med prydande ord, således qvdder

JONATHAN ABRAHAM HOECKERT.

GRUND-RITNING
öfver
Sio Staden NYSTAD

